

Legal Challenges Facing Startups in Iran: From Establishment to Growth and Development

Elnaz Ghadiri¹ , Ali Saadat²

1. Department of Business Management, Allameh Tabatabaiee University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). E-mail: ghadiri@atu.ac.ir.

2. Department of Law, SR. C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran. E-mail: alisaadat19351935@gmail.com

Received: 2025-09-18	How to cite this article: Ghadiri, E., & Saadat, A. (2025). Legal Challenges Facing Startups in Iran: From Establishment to Growth and Development. Research Journal on Business Law and Investment, 1(1) (1): 203-215.
Revised: 2025-10-10	
Accepted: 2025-10-14	
Available Online: 2025-10-14	

Introduction

Startups, as key drivers of a knowledge-based economy and sources of employment and innovation, have witnessed remarkable growth in Iran in recent years. However, these emerging enterprises face numerous legal challenges throughout their formation, development, and expansion stages. If not properly addressed, such challenges can seriously undermine their sustainability and success. These issues begin with the selection of an appropriate legal structure and extend to areas such as investment attraction, intellectual property management, contract drafting, and compliance with privacy and data protection regulations. This article aims to comprehensively examine these challenges and propose practical solutions to mitigate the legal risks faced by startups in Iran.

Objectives:

The purpose of this research is to identify and analyze the most significant legal challenges confronting startups in Iran from establishment to growth and development. Specifically, the study aims to:

- Examine issues related to selecting an appropriate legal structure and company registration;
- Analyze intellectual property concerns and strategies for protecting intangible assets;
- Identify legal complexities in drafting essential contracts;
- Study the legal aspects of the investment attraction process;
- Review existing legal requirements regarding privacy and data protection; and
- Propose preventive measures and effective dispute resolution mechanisms.

Method

This research adopts an analytical-descriptive approach, drawing on library resources, current Iranian laws and regulations, and the practical experiences of participants in the startup ecosystem. Data were collected through the study of relevant laws such as the Commercial Code, the Patent Registration Law, and the Computer Crimes Law, as well as reliable Persian and English sources. The analysis is based on legal reasoning and comparative examination of case studies within the existing legal framework.

Findings

The findings indicate that Iranian startups encounter legal challenges in five major areas:

1. Legal Structure and Company Registration:

A lack of awareness among founders regarding the distinctions between private joint-stock companies and limited liability companies often results in the selection of an unsuitable structure. This, in turn, creates problems in management, investment attraction, and share transfer. Furthermore, poorly drafted articles of association and partnership deeds frequently lead to internal disputes.

2. Intellectual Property:

Many startups neglect the registration of patents, industrial designs, and trademarks, as well as the protection of trade secrets. Such negligence can result in the loss of competitive advantage and increase the risk of intellectual property theft.

3. Contract Drafting:

Founders' agreements, employment contracts, and non-disclosure or non-compete agreements are vital documents that, if inadequately prepared, may lead to costly disputes. Additionally, electronic contracts with users must comply with e-commerce and computer crime regulations.

4. Investment Attraction:

The investment process involves challenges such as fair valuation, drafting investment agreements, anti-dilution clauses, and defining exit rights. A lack of legal knowledge in these areas may result in founders losing control of their companies.

5. Privacy and Data Protection:

Due to the absence of a comprehensive data protection law in Iran, startups must adhere to a patchwork of existing regulations. Violations may lead to substantial fines and reputational damage.

6. Dispute Resolution:

Alternative dispute resolution methods, such as arbitration and mediation, are often more suitable for startups than court proceedings, given their efficiency, flexibility, and confidentiality.

Conclusion

The study concludes that the legal challenges facing startups in Iran are complex and multifaceted. To minimize these risks, founders should seek specialized legal counsel from the earliest stages and ensure careful drafting of all legal documents. Furthermore, the formulation of comprehensive and supportive startup-specific legislation and the establishment of specialized arbitration mechanisms could significantly strengthen Iran's startup ecosystem. Ultimately, enhancing legal literacy among entrepreneurs and investors will be crucial for ensuring the long-term success and sustainability of startups in Iran.

English Keywords: Startup, Startup Rights, Intellectual Property, Capital Raising, Privacy, Iranian Laws.

چالش‌های حقوقی پیش روی استارت‌آپ‌ها در ایران: ثبت تا رشد و توسعه

الناز قدیری^۱، علی سعادت^۲

۱. دانشجوی دکتری مدیریت، گروه مدیریت کسب و کار، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول). ghadiri@atu.ac.ir

۲. گروه حقوق، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: alisaadat19351935@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

اکوسیستم استارت‌آپی ایران طی سال‌های اخیر به‌عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه اقتصاد دانش‌بنیان، رشد چشمگیری را تجربه کرده است. با این حال، استارت‌آپ‌ها در مسیر شکل‌گیری، توسعه و بلوغ خود با چالش‌های پیچیده حقوقی مواجه‌اند که می‌تواند روند پایداری و موفقیت آن‌ها را با مخاطره مواجه سازد. این پژوهش با رویکردی تحلیلی - توصیفی به بررسی مهم‌ترین چالش‌های حقوقی پیش‌روی استارت‌آپ‌ها می‌پردازد؛ از جمله انتخاب ساختار حقوقی مناسب، ثبت و حمایت از حقوق مالکیت فکری، تنظیم قراردادهای کلیدی، جذب سرمایه‌گذاران، و رعایت الزامات قانونی مرتبط با حفاظت از داده‌ها و حریم خصوصی. افزون بر این، پژوهش حاضر ضمن ارائه راهکارهای پیشگیرانه و معرفی سازوکارهای حل‌وفصل اختلافات، بر نقش حیاتی مشاوره حقوقی تخصصی از مراحل آغازین تأسیس و ضرورت تدوین قوانین جامع حمایتی از سوی نهادهای قانون‌گذار تأکید دارد و بر اهمیت افزایش آگاهی حقوقی در تقویت زیست‌بوم استارت‌آپی کشور را برجسته می‌سازد.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۲۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۷/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۲۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۷/۲۳

کلیدواژه‌ها: استارت‌آپ، حقوق استارت‌آپ، مالکیت فکری، جذب سرمایه، قوانین ایران.

استناد: قدیری، الناز و سعادت، علی (۱۴۰۴). چالش‌های حقوقی پیش روی استارت‌آپ‌ها در ایران: ثبت تا رشد و توسعه. *حقوق کسب و کار و سرمایه‌گذاری*، (۱) (پیاپی ۱)، ۲۰۳-۲۱۵.

<http://doi.org/10.82466/jbli.2025.1218383>

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

ظهور اقتصاد دانش‌بنیان و توسعه فناوری‌های نوین، به شکل‌گیری پدیده‌ای جهانی به نام "استارت‌آپ" انجامیده است. این کسب‌وکارهای نوپا، با محوریت نوآوری و رشد سریع، نقش پررنگی در تولید ثروت، اشتغال‌زایی و تحول صنایع ایفا می‌کنند.

جمهوری اسلامی ایران نیز از این موج جهانی بی‌نصیب نمانده و در دهه اخیر شاهد رونق چشمگیر اکوسیستم استارت‌آپی خود بوده است. از شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات آنلاین گرفته تا پلتفرم‌های تجارت الکترونیک، استارت‌آپ‌ها به سرعت در حال تغییر چهره اقتصاد و فرهنگ جامعه ایرانی هستند.

با وجود پتانسیل‌های فراوان، مسیر رشد استارت‌آپ‌ها در ایران با چالش‌های متعددی همراه است. در کنار مسائل مالی، مدیریتی و بازاریابی، پیچیدگی‌های حقوقی یکی از مهم‌ترین موانعی است که اغلب بنیان‌گذاران جوان و کم‌تجربه از آن غافل می‌مانند. عدم آشنایی کافی با قوانین و مقررات مرتبط، می‌تواند استارت‌آپ‌ها را از همان مراحل اولیه ثبت و شکل‌گیری تا دوران رشد، توسعه و جذب سرمایه، با ریسک‌های حقوقی جدی مواجه سازد. این ریسک‌ها می‌توانند شامل اختلافات داخلی میان بنیان‌گذاران، دعاوی مربوط به مالکیت فکری، مشکلات ناشی از قراردادهای ناقص، مسائل مرتبط با حریم خصوصی داده‌ها و موانع قانونی در جذب سرمایه باشند.

این مقاله با هدف ارائه یک تحلیل جامع و کاربردی از چالش‌های حقوقی پیش روی استارت‌آپ‌ها در ایران، از زمان تأسیس تا مرحله بلوغ^۱، نگاشته شده است. تلاش می‌شود تا با ارجاع به مواد قانونی مربوطه، ارائه تحلیل‌های حقوقی و توصیه‌های عملی، راهنمایی برای فعالان اکوسیستم استارت‌آپی باشد. ساختار مقاله به گونه‌ای طراحی شده که مراحل اصلی حیات یک استارت‌آپ را پوشش داده و چالش‌های حقوقی مرتبط با هر مرحله را با جزئیات بررسی کند.

۱. گام‌های اولیه: انتخاب ساختار حقوقی و فرآیند ثبت

نخستین تصمیم استراتژیک و حقوقی برای هر گروهی از بنیان‌گذاران، انتخاب ساختار حقوقی مناسب برای استارت‌آپ خود است. این انتخاب که اغلب با کمترین توجه صورت می‌گیرد، پیامدهای گسترده‌ای بر مسئولیت بنیان‌گذاران، نحوه مدیریت، امکان جذب سرمایه و حتی ساختار مالیاتی شرکت خواهد داشت. در نظام حقوقی ایران، متداول‌ترین اشکال شرکت‌های تجاری که می‌توانند مورد استفاده استارت‌آپ‌ها قرار گیرند، شرکت‌های سهامی خاص و شرکت‌های با مسئولیت محدود هستند (سوداگری، ۲: ۱۴۰۴). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که انتخاب ساختار نامناسب، یکی از چالش‌های اساسی حقوقی در مراحل اولیه شکل‌گیری استارت‌آپ‌های ایرانی است.

شرکت سهامی خاص طبق ماده ۲ لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷، شرکتی است که کل سرمایه آن در زمان تأسیس فقط توسط مؤسسين تأمین شده و سهام آن قابلیت معامله در بورس اوراق بهادار را ندارد. این نوع شرکت به دلیل ویژگی‌های خاص خود، به‌ویژه در میان استارت‌آپ‌ها، گزینه‌ای محبوب محسوب می‌شود (ریس^۲، ۲۰۱۱: ۴۲-۴۵). یکی از ویژگی‌های برجسته شرکت سهامی خاص، مسئولیت محدود سهامداران است؛ یعنی مسئولیت هر سهامدار تنها به میزان سرمایه‌ای است که در اختیار دارد و در صورت بروز مشکلات مالی، طلبکاران نمی‌توانند از دارایی‌های شخصی سهامداران فراتر بروند (ماده ۱ لایحه اصلاحی). این موضوع ریسک

^۱ MVP (Minimum Viable Product)

^۲ Ries

شخصی بنیان‌گذاران را به‌طور قابل‌توجهی کاهش می‌دهد. همچنین، نقل و انتقال سهام در این شرکت‌ها نسبت به شرکت‌های با مسئولیت محدود ساده‌تر است؛ هرچند سهام شرکت‌های سهامی خاص قابل معامله در بورس نیست، اما فرآیند انتقال سهام با ثبت در دفاتر شرکت انجام می‌شود و الزامات کمتری نسبت به شرکت‌های با مسئولیت محدود دارد که این امر به جذب سرمایه‌گذاران جدید کمک می‌کند (ریس، ۲۰۱۱: ۴۲-۴۵). علاوه بر این، شرکت‌های سهامی خاص قابلیت انتشار انواع مختلف سهام با حقوق متفاوت (مانند سهام ممتاز) را دارند که می‌تواند در جذب سرمایه‌گذاران استراتژیک مؤثر باشد. اعتبار حقوقی این شرکت‌ها به دلیل ساختار شفاف‌تر، وجود هیئت‌مدیره و بازرس و امکان نظارت بیشتر، نزد مؤسسات مالی و سرمایه‌گذاران نهادی بالا است که به دریافت تسهیلات بانکی و جذب سرمایه‌گذاری‌های بزرگ کمک می‌کند (اماره، ۱۳۹۹: ۶-۷).

در مقابل، شرکت با مسئولیت محدود طبق ماده ۹۴ قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ شرکتی است که برای امور تجاری میان دو یا چند نفر تشکیل می‌شود و شرکا مسئولیت خود را تنها تا میزان سرمایه‌ای که در شرکت گذاشته‌اند دارند، بدون اینکه سرمایه به سهام تقسیم شود. مسئولیت شرکا در این شرکت نیز محدود به سهم‌الشرکه آن‌ها است و دارایی‌های شخصی آن‌ها در معرض خطر نیست (سامع، ۱۴۰۳: ۵-۷). این شرکت معمولاً با حداقل دو نفر تأسیس شده و برای استارت‌آپ‌های کوچک مناسب است. مزیت اصلی شرکت با مسئولیت محدود، فرآیند ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر ثبت و اداره آن نسبت به شرکت سهامی خاص است و تشریفات تشکیل مجامع عمومی و گزارش‌های مالی کمتری دارد؛ اما نقل و انتقال سهم‌الشرکه در این شرکت دشوارتر است و طبق ماده ۱۰۲ قانون تجارت، فقط با رضایت سه‌چهارم سرمایه و اکثریت عددی شرکا امکان‌پذیر است که این موضوع جذب سرمایه و ورود سرمایه‌گذاران جدید را با مشکل مواجه می‌کند (سامع، ۱۴۰۳: ۵-۷).

پس از انتخاب ساختار حقوقی، فرآیند ثبت شرکت در اداره ثبت شرکت‌ها آغاز می‌شود که شامل تکمیل مدارک، تدوین اساسنامه (برای شرکت سهامی خاص) یا شرکت‌نامه (برای شرکت با مسئولیت محدود) و پرداخت هزینه‌های مربوط است. اساسنامه و شرکت‌نامه به‌منزله قانون داخلی شرکت هستند و باید با دقت تدوین شوند؛ موارد مهم در آن‌ها شامل موضوع فعالیت دقیق، میزان سرمایه، نحوه تقسیم سود و زیان، شیوه تصمیم‌گیری در هیئت‌مدیره و مجامع، انتخاب اعضای هیئت‌مدیره و مکانیزم‌های حل اختلاف داخلی است. عدم دقت در این اسناد می‌تواند منشأ اختلافات جدی در آینده باشد و حتی روند ثبت را مختل کند (اماره، ۱۳۹۹: ۴-۵).

انتخاب نام شرکت نیز باید منحصربه‌فرد و متناسب با موضوع فعالیت باشد. حفاظت از برند تجاری^۱ از اهمیت بالایی برخوردار است و نام، لوگو و شعار تجاری باید به‌عنوان علامت تجاری در اداره کل مالکیت صنعتی ثبت شود. بر اساس ماده ۱ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶، علامت تجاری نشانی است که کالاها یا خدمات را از یکدیگر متمایز می‌کند و ثبت آن حق انحصاری استفاده را برای ۱۰ سال (قابل تمدید) به شرکت می‌دهد و از سوءاستفاده رقبا جلوگیری می‌کند (ماده ۴۰ قانون مذکور، سوداگری، ۱۴۰۴: ۱۰-۱۱).

^۱ Trade Mark

جدول ۱: مقایسه شرکت سهامی خاص و شرکت با مسئولیت محدود

ویژگی	شرکت سهامی خاص	شرکت با مسئولیت محدود
مستند قانونی	لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت، مصوب ۱۳۴۷	قانون تجارت، مصوب ۱۳۱۱
تعداد حداقل شرکا/ سهامدار	۳ نفر	۲ نفر
حداقل سرمایه	۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال (۳۵٪ نقداً پرداخت شده)	۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال (کل سرمایه نقداً پرداخت شده)
مسئولیت شرکا	محدود به مبلغ اسمی سهام	محدود به سهم شرکت
نقل و انتقال سهام/ سهم شرکت	نسبتاً آسان‌تر	نیاز به رضایت سه چهارم شرکا و اکثریت عددی
مدارک تأسیس	اساسنامه، اظهارنامه، صورت‌جلسه مجمع عمومی مؤسس	(ماده ۱۰۲ قانون تجارت)
اعتبار برای جذب سرمایه	بالتر	پایین‌تر
مدیریت	هیئت‌مدیره (انتخابی سهامداران)	مدیران (انتخابی شرکا)
نظارت	بازرس (اجباری)	فاقد بازرس (مگر در اساسنامه پیش‌بینی شود)

۲. مالکیت فکری: صیانت از نوآوری و دارایی‌های نامشهود

در اقتصاد دانش‌بنیان، دارایی‌های نامشهود^۱ نظیر ایده‌ها، نوآوری‌ها، نرم‌افزارها و برندها، اغلب ارزشمندتر از دارایی‌های مادی هستند. حفاظت از مالکیت فکری^۲ برای استارت‌آپ‌ها، حیاتی‌ترین گام در صیانت از مزیت رقابتی و ارزش‌آفرینی آنهاست نادیده گرفتن این بخش می‌تواند منجر به سرقت نوآوری توسط رقبا و از دست رفتن سهم بازار شود. در حقیقت، ضعف در حفاظت از مالکیت فکری یکی از بزرگ‌ترین خطرات حقوقی برای استارت‌آپ‌های ایرانی محسوب می‌شود (سوداگری، ۷-۶: ۱۴۰۰).

ثبت اختراع و طرح صنعتی از جمله ابزارهای مهم حفاظت از دارایی‌های فکری استارت‌آپ‌ها محسوب می‌شوند. اختراع، بر اساس ماده ۲ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری، به معنای نتیجه فکری فرد یا گروهی است که برای اولین بار فرآیند یا محصولی نوآورانه و دارای کاربرد صنعتی ارائه می‌دهد و مشکلی را در حوزه‌ای تخصصی حل می‌کند. شرط اصلی ثبت اختراع، «جدید بودن» و «بتکاری بودن» آن است و مالک آن از حق انحصاری تولید، استفاده، عرضه، فروش و واردات محصول یا فرآیند به مدت ۲۰ سال بهره‌مند می‌شود (ماده ۱۶ قانون مذکور). این حق انحصاری به استارت‌آپ‌ها امکان می‌دهد تا سرمایه‌گذاری خود در تحقیق و توسعه را محافظت و در بازار رقابت کنند (سازمان جهانی مالکیت معنوی^۳، ۲۰۱۱: ۴۳-۴۵).

از سوی دیگر، طرح صنعتی به زیبایی و جذابیت ظاهری محصولات مرتبط است و طبق ماده ۲۰ قانون مذکور، شامل ترکیب خطوط، رنگ‌ها یا اشکال سه‌بعدی است که به بهبود ظاهر فرآورده صنعتی یا محصول صنایع دستی کمک می‌کند و باید دارای تازگی و اصالت باشد. برای مثال، طراحی منحصر به فرد بدنه دستگاه‌های الکترونیکی یا

^۱ Intangible Assets

^۲ Intellectual Property - IP

^۳ World Intellectual Property Organization (WIPO)

بسته‌بندی خاص محصولات می‌تواند تحت حمایت طرح صنعتی قرار گیرد که حق انحصاری استفاده از آن برای ۵ سال با امکان تمدید تا ۱۵ سال اعطا می‌شود (فراید و هانسون^۱، ۲۰۱۳: ۱۲-۱۴).

در حوزه نرم‌افزار و محتوای دیجیتال، استارت‌آپ‌ها اغلب به تولید نرم‌افزار، اپلیکیشن و وب‌سایت می‌پردازند که تحت حمایت قانون حمایت حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای مصوب ۱۳۷۹ و قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ قرار دارند. برخلاف ثبت اختراع که نیازمند ثبت رسمی است، کپی‌رایت با خلق اثر ایجاد می‌شود و ثبت رسمی الزامی نیست، اما ثبت نرم‌افزار در شورای عالی انفورماتیک به‌عنوان مستند رسمی برای اثبات مالکیت و تاریخ خلق اثر، در صورت بروز اختلافات حقوقی، اهمیت بالایی دارد (اماره، ۱۳۹۹: ۶-۷).

علاوه بر این، بسیاری از دارایی‌های نامشهود استارت‌آپ‌ها مانند الگوریتم‌های اختصاصی، لیست مشتریان، استراتژی‌های بازاریابی، فرمول‌ها و فرآیندهای تولید، تحت عنوان اسرار تجاری^۲ یا دانش فنی^۳ شناخته می‌شوند که ممکن است قابلیت ثبت اختراع یا کپی‌رایت نداشته باشند یا ثبت رسمی آن‌ها منجر به افشای عمومی و از دست رفتن مزیت رقابتی شود. حفاظت از این دارایی‌ها عمدتاً از طریق قراردادهای محرمانگی (NDA) و اقدامات امنیتی داخلی شرکت انجام می‌شود. قراردادهای عدم افشای اطلاعات باید به‌طور دقیق تعریف کنند که کدام اطلاعات محرمانه محسوب می‌شوند، مدت‌زمان تعهد محرمانگی چقدر است و در صورت نقض چه پیامدهایی در پی دارد. نقض این قراردادهای می‌تواند مسئولیت مدنی و الزام به جبران خسارت ایجاد کند (مطیعی، ۱۴۰۰: ۵-۶). همچنین، قراردادهای عدم رقابت^۴ که معمولاً با کارمندان کلیدی یا بنیان‌گذاران منعقد می‌شوند، افراد را در محدوده زمانی و جغرافیایی مشخص از فعالیت در کسب‌وکارهای رقیب منع می‌کنند؛ این قراردادهای باید به‌گونه‌ای تنظیم شوند که محدودیت‌های منصفانه‌ای اعمال کنند و از لحاظ حقوقی نیز قابل قبول باشند (سوداگری، ۱۴۰۴: ۷-۸).

جدول ۲: مقایسه حمایت‌های حقوقی از انواع مالکیت فکری در ایران

نوع مالکیت فکری	مدت اعتبار	مستند قانونی	مزایا
اختراع	۲۰ سال	قانون ثبت اختراعات، ماده ۱۳۸۶، ماده ۱۶	حق انحصاری تولید، عرضه و فروش
طرح صنعتی	۵ سال (قابل تمدید تا ۱۵ سال)	قانون ثبت اختراعات، ماده ۱۳۸۶، ماده ۲۸	حفاظت از طراحی و ظاهر محصول
علامت تجاری	۱۰ سال (قابل تمدید)	قانون ثبت اختراعات، ماده ۱۳۸۶، ماده ۴۰	حمایت از برند و جلوگیری از تقلید
کپی‌رایت نرم‌افزار	۵۰ سال پس از مرگ پدیدآورنده	قانون مؤلفان ۱۳۴۸ و قانون نرم‌افزار ۱۳۷۹	حمایت از آثار ادبی، هنری و نرم‌افزاری

۳. قراردادهای و تنظیم روابط حقوقی: شریان حیاتی استارت‌آپ

یک استارت‌آپ موفق، بر پایه مجموعه‌ای از روابط حقوقی شفاف و مستحکم بنا می‌شود. تنظیم دقیق و حقوقی قراردادهای با تمامی ذی‌نفعان، از بنیان‌گذاران گرفته تا کارمندان، مشتریان و سرمایه‌گذاران، از بروز اختلافات و دعاوی پرهزینه در آینده جلوگیری می‌کند. کیفیت و شفافیت قراردادهای، میزان ریسک حقوقی استارت‌آپ را به‌شدت کاهش می‌دهد (مطیعی، ۱۴۰۰: ۷-۶).

¹ Fried & Hansson

² Trade Secrets

³ Know-How

⁴ Non-Compete Agreement

یکی از اسناد حیاتی در مراحل ابتدایی راه‌اندازی استارت‌آپ‌ها، قرارداد میان بنیان‌گذاران^۱ است که ضرورت دارد پیش از ثبت رسمی شرکت یا هم‌زمان با آن منعقد شود. این قرارداد که در ادبیات کارآفرینی به‌عنوان "سند ازدواج استارت‌آپ" شناخته می‌شود، با هدف شفاف‌سازی روابط، مسئولیت‌ها، انتظارات متقابل و سازوکارهای تصمیم‌گیری میان بنیان‌گذاران تنظیم می‌گردد و نقش مؤثری در پیشگیری از بروز اختلافات آتی ایفا می‌کند. مفاد کلیدی این قرارداد شامل تعیین سهم‌الشرکه یا درصد مالکیت هر یک از بنیان‌گذاران، نحوه تخصیص سهام (به‌صورت یکجا یا تدریجی) و ارزش‌گذاری اولیه سهام می‌شود. همچنین شرح دقیق وظایف، نقش‌ها و مسئولیت‌های هر بنیان‌گذار (از جمله مسئولیت‌های فنی، مالی، بازاریابی و مدیریتی)، میزان تعهد زمانی (تمام‌وقت یا پاره‌وقت)، سازوکار اتخاذ تصمیمات کلیدی در هیئت‌مدیره یا مجامع (اعم از اجماع، اکثریت ساده یا خاص) و همچنین پیش‌بینی سازوکارهای حل اختلاف مانند داوری داخلی یا میانجی‌گری از جمله موارد ضروری در این قرارداد است. از مهم‌ترین بخش‌های قرارداد، پیش‌بینی شرایط خروج^۲ یکی از بنیان‌گذاران و تعیین نحوه اعطای تدریجی^۳ سهام در طول یک دوره زمانی مشخص (مثلاً چهار سال) با هدف تضمین تعهد افراد به استارت‌آپ است. بر این اساس، در صورت ترک زودهنگام، سهام تخصیص نیافته به وی بازگردانده می‌شود. همچنین بندهای خرید سهام فرد^۴ خارج‌شده، توسط سایر بنیان‌گذاران یا شرکت، باید با فرمول مشخصی تعیین شوند تا از بروز مشکلات در ارزش‌گذاری و جذب سرمایه جلوگیری شود (واسرمن^۵، ۲۰۱۲: ۸۵-۹۰).

با گسترش تیم، تنظیم قراردادهای استخدامی و محرمانگی مطابق با قانون کار جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۶۹) و قانون تأمین اجتماعی (مصوب ۱۳۵۴) ضروری است. رعایت نکردن این قوانین می‌تواند منجر به بروز دعاوی کارگری، جرائم بیمه‌ای و تحمیل خسارات مالی قابل‌توجه به شرکت گردد (اماره، ۲۰۲۰: ۷-۸). قراردادهای استخدامی باید شامل عنوان شغلی، شرح وظایف، مدت قرارداد (موقت یا دائم)، میزان حقوق و مزایا، ساعات کار، مرخصی‌ها و شرایط فسخ مطابق با الزامات قانونی باشند. افزون بر آن، انعقاد قرارداد عدم افشای اطلاعات^۶ با تمامی کارکنانی که به اطلاعات حساس (مالی، فنی یا مربوط به مشتریان) دسترسی دارند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این قرارداد باید به‌روشنی نوع اطلاعات محرمانه و اقدامات لازم در صورت افشای آن‌ها را مشخص سازد. همچنین، برای مدیران ارشد و کارکنان کلیدی، قرارداد عدم رقابت^۷ با در نظر گرفتن محدودیت‌های معقول زمانی و مکانی که مغایر با رویه قضایی نباشد، قابل توصیه است تا از فعالیت رقابتی مستقیم آن‌ها پس از خروج از شرکت جلوگیری شود (سوداگری، ۱۴۰۴: ۸-۹).

در خصوص قرارداد با مشتریان و کاربران، استارت‌آپ‌هایی که خدمات آنلاین ارائه می‌دهند (به‌ویژه پلتفرم‌ها)، ملزم به تدوین و انتشار عمومی "شرایط و ضوابط استفاده از خدمات"^۸ و "سیاست حفظ حریم خصوصی"^۹ در وب‌سایت یا اپلیکیشن خود هستند. این اسناد در حکم قراردادهای الکترونیکی میان شرکت و کاربران تلقی می‌گردند و در صورت بروز اختلاف، مرجع حل و فصل خواهند بود (مطیعی، ۱۴۰۰: ۸-۹). شرایط و ضوابط باید شامل حقوق و

^۱ Founders' Agreement

^۲ Buy-Out

^۳ Clauses Vesting

^۴ Buy-Out Clauses

^۵ Wasserman

^۶ Non-Disclosure Agreement - NDA

^۷ Non-Compete Agreement

^۸ Terms & Conditions

^۹ Privacy Policy

تعهدات کاربران، نحوه ارائه خدمات، محدودیت‌های استفاده (نظیر ممنوعیت کاربرد برای اهداف غیرقانونی)، سازوکارهای پرداخت و بازگشت وجه و شیوه حل اختلاف (نظیر شرط داوری) باشد. در سیاست حفظ حریم خصوصی نیز لازم است به‌صراحت نوع اطلاعات جمع‌آوری‌شده (مانند نام، ایمیل، موقعیت مکانی)، نحوه استفاده از اطلاعات (برای ارتقای خدمات یا بازاریابی)، اشخاص ثالثی که اطلاعات با آن‌ها به اشتراک گذاشته می‌شود (مانند شرکای تجاری یا سامانه‌های تحلیلی) و تدابیر حفاظتی اتخاذشده اشاره شود تا با اصول کلی قوانین مربوط به حفاظت از داده‌ها مطابقت داشته باشد (مطیعی، ۱۴۰۰: ۸-۹).

در نهایت، تنظیم قراردادهای همکاری با تأمین‌کنندگان و شرکای تجاری نیز ضرورت دارد. هرگونه تعامل با اشخاص ثالث نظیر تأمین‌کنندگان مواد اولیه، خدمات نرم‌افزاری، درگاه‌های پرداخت یا سرویس‌های ابری باید بر اساس قراردادهای شفاف و دقیق صورت گیرد. این قراردادها باید شامل مشخصات فنی خدمات یا کالا، قیمت، زمان تحویل، شرایط پرداخت، تعهدات محرمانگی، ضمانت‌ها و شیوه حل اختلاف باشند. فقدان شفافیت در این اسناد می‌تواند منجر به بروز اختلافات جدی و آسیب به عملیات اجرایی و اعتبار استارت‌آپ گردد (سوداگری، ۱۴۰۴: ۹-۱۰).

۴. جذب سرمایه و پیچیدگی‌های حقوقی آن

جذب سرمایه، نقطه عطف و عامل تسریع‌کننده رشد بسیاری از استارت‌آپ‌هاست. با این حال، این فرآیند با پیچیدگی‌های حقوقی فراوانی همراه است که عدم مدیریت صحیح آنها می‌تواند به از دست دادن کنترل شرکت، رقیق شدن سهام بنیان‌گذاران، یا حتی شکست کامل استارت‌آپ منجر شود (واسرمن، ۲۰۱۲: ۱۰۲-۱۰۶).

بنیان‌گذاران استارت‌آپ‌ها باید با اصطلاحات رایج در حوزه سرمایه‌گذاری خطرپذیر آشنا باشند تا بتوانند در مذاکرات با سرمایه‌گذاران، منافع خود و شرکت را به‌درستی حفظ کنند. یکی از اسناد ابتدایی و غیرالزام‌آور در این زمینه، برگه شرایط^۱ است که شرایط اصلی سرمایه‌گذاری، از جمله ارزش‌گذاری، مبلغ سرمایه و حقوق و تعهدات طرفین را در مرحله اولیه مشخص می‌کند و مبنای تنظیم قراردادهای نهایی قرار می‌گیرد. ارزش‌گذاری^۲ فرآیندی است که طی آن ارزش پولی استارت‌آپ تعیین می‌شود و معمولاً شامل تحلیل‌های مالی، بازار و پتانسیل رشد شرکت است، هرچند که این فرآیند می‌تواند پیچیده و محل اختلاف باشد. در مقابل، سهام^۳ نمایانگر درصدی از مالکیت شرکت است که در ازای سرمایه به سرمایه‌گذار واگذار می‌شود و میزان آن به‌طور مستقیم به ارزش‌گذاری و مبلغ سرمایه‌گذاری وابسته است. علاوه بر آن، استفاده از اوراق قرضه قابل تبدیل^۴ به‌عنوان ابزار بدهی که در آینده و تحت شرایط خاص (معمولاً در دوره‌های بعدی جذب سرمایه) به سهام تبدیل می‌شود، در مراحل اولیه که ارزش‌گذاری دشوار است، متداول است. پیش از انجام سرمایه‌گذاری، فرآیند بررسی موشکافانه^۵ توسط سرمایه‌گذار انجام می‌شود که طی آن تمامی جنبه‌های حقوقی، مالی، عملیاتی، فنی و تجاری استارت‌آپ به‌دقت مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و استارت‌آپ ملزم به ارائه اسناد، قراردادهای و اطلاعات شفاف و سازمان‌یافته است (اماره، ۱۳۹۹: ۱۵-۱۸).

^۱ Term Sheet

^۲ Valuation

^۳ Equity

^۴ Convertible Note

^۵ Due Diligence

در مرحله جذب سرمایه، قراردادهای کلیدی شامل موافقت‌نامه سرمایه‌گذاری^۱ است که جزئیات سرمایه‌گذاری نظیر مبلغ، میزان سهام واگذار شده، شرایط پرداخت و تعهدات پیش^۲ و پس از قرارداد^۳ را تعیین می‌کند. همچنین، موافقت‌نامه سهامداری^۴: که حقوق و تعهدات همه سهامداران (بنیان‌گذاران و سرمایه‌گذاران) را تعیین می‌کند و معمولاً جامع‌تر از اساسنامه است، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این توافق‌نامه باید مواردی از قبیل حفاظت از حقوق اقلیت در مقابل تصمیمات خودسرانه اکثریت، حق وتوی سرمایه‌گذار بر تصمیمات کلیدی شرکت (مانند تغییر ساختار، دریافت وام‌های سنگین یا فروش دارایی‌های اصلی)، بندهای ضد رقیق شدن سهام^۵ (که مانع کاهش بیش از حد سهم سرمایه‌گذار در دوره‌های بعدی جذب سرمایه می‌شود)، اولویت سرمایه‌گذار در بازپرداخت سرمایه خود هنگام انحلال یا ورشکستگی شرکت و همچنین استراتژی‌های خروج^۶ سرمایه‌گذار (مانند فروش سهام به شرکت دیگر دیگر یا عرضه اولیه عمومی) را در برگیرد (گومپرز و لرنر^۷، ۲۰۲۳: ۵۵-۶۰). علاوه بر این، مفاهیم حقوقی مانند حق هم‌گامی^۸ و حق کشیدن^۹ از جمله ابزارهای محافظتی برای سهامداران اقلیت و اکثریت هستند که به ترتیب امکان همراهی در فروش سهام و مجبور کردن اقلیت به فروش سهام به همراه اکثریت را فراهم می‌آورند

از چالش‌های مهم حقوقی در این حوزه، تعیین ارزش‌گذاری عادلانه استارت‌آپ به‌ویژه در مراحل اولیه است که معمولاً موجب اختلاف بین بنیان‌گذاران و سرمایه‌گذاران می‌شود. ارزش‌گذاری ناصحیح ممکن است منجر به کاهش مالکیت بنیان‌گذاران و افت انگیزه آن‌ها گردد. همچنین، فرآیند واگذاری سهام و تنظیم دقیق حقوق و تکالیف سهامداران جدید باید با رعایت قوانین شرکت‌های سهامی خاص و انجام صحیح ثبت تغییرات در اداره ثبت شرکت‌ها همراه باشد. هرگونه خطا در این فرآیند، از جمله ثبت ناقص سهامداران یا عدم رعایت تشریفات قانونی، می‌تواند منجر به بروز دعاوی حقوقی پیچیده در آینده شود (اماره، ۱۳۹۹: ۱۹-۲۲).

۵. حریم خصوصی، داده‌ها و مقررات خاص (مسئولیت‌های استارت‌آپ‌ها)

در دنیای امروز که داده‌ها به‌منزله نفت جدید شناخته می‌شوند، استارت‌آپ‌ها به‌عنوان جمع‌آوری‌کنندگان و پردازش‌کنندگان اطلاعات کاربران، با مسئولیت‌های حقوقی سنگینی در قبال حریم خصوصی و امنیت داده‌ها مواجه هستند. نقض این مقررات می‌تواند منجر به از دست دادن اعتماد مشتریان، جریمه‌های سنگین و آسیب به اعتبار برند شود.

در ایران، هرچند قانون جامع و واحدی مشابه مقررات عمومی حفاظت از داده‌ها^{۱۰} در اروپا وجود ندارد، اما اصول کلی حفظ حریم خصوصی در قوانین مختلفی از جمله قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲ و قانون جرائم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸ مورد تأکید قرار گرفته است. به‌عنوان نمونه، ماده ۵۸ قانون تجارت الکترونیکی بر لزوم رعایت حریم خصوصی افراد در مبادلات الکترونیکی تأکید دارد و جمع‌آوری اطلاعات هویتی و تراکنشی را منوط به رضایت طرف مقابل می‌داند (کیسان و هیز^{۱۱}، ۲۰۲۲: ۱۱۲-۱۱۵). همچنین، ماده ۶۷ قانون جرائم رایانه‌ای، دسترسی غیرمجاز به اطلاعات محرمانه را جرم‌انگاری کرده است؛ بنابراین، استارت‌آپ‌ها باید ضمن شفاف‌سازی در مورد نوع داده‌های جمع‌آوری شده، اهداف این جمع‌آوری، نحوه استفاده و اشتراک‌گذاری

¹ Investment Agreement

² Conditions Precedent

³ Conditions Subsequent

⁴ Shareholders' Agreement

⁵ Anti-dilution Provisions

⁶ Exit Strategy

⁷ Gompers & Lerner

⁸ Tag-Along Right

⁹ Drag-Along Right

¹⁰ GDPR General Data Protection Regulation

¹¹ Kesan & Hayes

آن‌ها با اشخاص ثالث، این موارد را در قالب «سیاست حفظ حریم خصوصی» و «شرایط و ضوابط استفاده» به کاربران ارائه دهند. علاوه بر این، اخذ رضایت صریح و آگاهانه کاربران برای جمع‌آوری و پردازش اطلاعات شخصی، به صورت قابل استناد (مانند کلیک بر روی دکمه «قبول می‌کنم»)، الزامی است. همچنین، استارت‌آپ‌ها باید اقدامات فنی و سازمانی لازم برای حفظ امنیت داده‌ها در برابر دسترسی‌های غیرمجاز، سوءاستفاده یا نشت اطلاعات را به کار گیرند؛ اقداماتی که شامل رمزنگاری، کنترل دسترسی و به‌روزرسانی‌های امنیتی منظم است. هرگونه نشت اطلاعات طبق مواد ۶۷ و ۷۳ قانون جرائم رایانه‌ای می‌تواند مسئولیت کیفری و مدنی برای مدیران به دنبال داشته باشد (محقق ۲۰۲۳: ۴۵-۴۸).

از سوی دیگر، استارت‌آپ‌هایی که پلتفرم‌های آنلاین مانند شبکه‌های اجتماعی، فروشگاه‌های اینترنتی یا سرویس‌های محتوایی را مدیریت می‌کنند، با چالش مسئولیت محتوای تولیدشده توسط کاربران مواجه‌اند. قانون جرائم رایانه‌ای مسئولیت انتشار محتوای مجرمانه را عمدتاً متوجه خود کاربران می‌داند، اما در صورت «اغماض» یا «عدم همکاری» پلتفرم‌ها در حذف یا شناسایی این محتوا، آن‌ها نیز مشمول پیگرد قانونی خواهند شد (ماده ۲۱ قانون جرائم رایانه‌ای). با توجه به تغییرات سریع فضای مجازی، استارت‌آپ‌ها موظف به هماهنگی مداوم با آخرین مصوبات شورای عالی فضای مجازی، کمیته تعیین مصادیق محتوای مجرمانه و مقررات مربوط به پیام‌رسان‌های اجتماعی هستند؛ چرا که عدم رعایت این مقررات می‌تواند منجر به فیلترینگ، مسدودسازی یا حتی تعطیلی سرویس گردد (پیشناماز و رکنی^۱، ۲۰۲۳: ۷۳-۷۸).

علاوه بر این، برخی استارت‌آپ‌ها در حوزه‌هایی فعالیت دارند که مستلزم رعایت مقررات خاص و اخذ مجوزهای ویژه هستند. در حوزه فین‌تک^۲، استارت‌آپ‌های فعال در خدمات مالی و پرداخت‌های الکترونیکی باید از قوانین بانک مرکزی، شورای عالی بورس و سازمان بورس و اوراق بهادار و مقررات حمایت از مصرف‌کننده پیروی نمایند. در حوزه سلامت الکترونیک^۳: پلتفرم‌های مشاوره پزشکی آنلاین، پرونده‌های الکترونیک سلامت و اپلیکیشن‌های حوزه سلامت نیازمند مجوز از وزارت بهداشت و رعایت دقیق اصول محرمانگی اطلاعات بیماران مطابق با استانداردهای جهانی هستند. همچنین، استارت‌آپ‌های فعال در حوزه حمل‌ونقل آنلاین موظف‌اند با مقررات شهرداری‌ها، وزارت راه و شهرسازی و سازمان راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای و قوانین مربوط به ایمنی و بیمه تطابق کامل داشته باشند (پیشناماز و رکنی^۳، ۲۰۲۳: ۷۳-۷۸).

۶. حل و فصل اختلافات و توصیه‌های کلیدی

حتی با بهترین برنامه‌ریزی حقوقی، بروز اختلافات در مسیر یک استارت‌آپ اجتناب‌ناپذیر است. نحوه مدیریت و حل و فصل این اختلافات می‌تواند تأثیر مستقیمی بر بقا و موفقیت استارت‌آپ داشته باشد. رویکرد پیشگیرانه و استفاده از مکانیزم‌های مناسب، می‌تواند به حفظ منابع و زمان استارت‌آپ کمک کند.

در بسیاری از قراردادهای، درج شرط داوری به‌عنوان مکانیزم اولیه حل اختلاف توصیه می‌شود؛ داوری روشی غیر قضایی است که طرفین اختلاف خود را به داور یا مرجع داوری مانند مرکز داوری اتاق بازرگانی ایران ارجاع می‌دهند که معمولاً سریع‌تر، کم‌هزینه‌تر و تخصصی‌تر از دادرسی دادگستری است و رأی داور لازم‌الاجرا و قابلیت اجرا از طریق دادگاه را دارد (مواد ۴۵۴ تا ۵۰۱ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹؛ کمالی چیرانی و همایونفر، ۱۴۰۲). همچنین میانجیگری^۴ به‌عنوان روشی جایگزین، شامل حضور شخص ثالث بی‌طرف است که به طرفین کمک می‌کند راه‌حلی توافقی یافته یافته و مصالحه کنند؛ این روش که در حفظ روابط بلندمدت تجاری و بین بنیان‌گذاران بسیار مؤثر است، برخلاف داوری رأی صادر نمی‌کند بلکه تسهیل‌گر گفتگوست. در صورت عدم پیش‌بینی یا ناکامی مکانیزم‌های جایگزین، مراجعه به دادگاه به‌عنوان

¹ Pishnamaz & Rokni

² FinTech

³ E-Health

⁴ Mediation

آخرین راهکار مطرح می‌شود که به دلیل زمان‌بر و پرهزینه بودن و همچنین عمومی بودن روند دادرسی، برای استارت‌آپ‌ها که نیازمند چابکی و محرمانگی هستند، کمتر مناسب است (کمالی چیرانی و همایونفر، ۱۴۰۲: ۵۶-۶۳). از این رو، بهره‌مندی از مشاور حقوقی متخصص از مراحل اولیه، امری حیاتی است؛ وکیل یا مشاور حقوقی آشنا به فضای کسب‌وکارهای نوپا و قوانین فناوری می‌تواند در تدوین اساسنامه، قراردادهای جذب سرمایه و مدیریت اختلافات راهنمای مؤثری باشد؛ همان‌گونه که گفته شده است، «یک مشاور حقوقی خوب مانند چتر نجات است که شاید هرگز به آن نیاز نداشته باشید اما در مواقع لزوم جانتان را نجات می‌دهد.» سرمایه‌گذاری اولیه بر خدمات حقوقی نه تنها هزینه‌های آینده را کاهش می‌دهد بلکه از بروز مشکلات جدی و از دست رفتن فرصت‌های حیاتی جلوگیری می‌کند (کمالی چیرانی و همایونفر، ۱۴۰۲: ۵۶-۶۳).

جدول ۳: مقایسه روش‌های حل اختلاف در استارت‌آپ‌ها

روش حل اختلاف	سرعت رسیدگی	هزینه	مزایا و معایب
داوری	بالا	متوسط	محرمانگی، سرعت، الزام‌آور بودن رأی داور
میانجیگری	متوسط	کم	حفظ روابط تجاری، توافقی بودن نتیجه
مراجعه به دادگاه	پایین	زیاد	رسمیت بالا، اما زمان‌بر و پرهزینه

۷. نتیجه‌گیری

استارت‌آپ‌ها موتور محرکه نوآوری‌اند اما بدون توجه به ابعاد حقوقی با ریسک‌های بزرگی مواجه می‌شوند. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد همراهی مشاور حقوقی، تدوین قراردادهای دقیق، حفاظت از مالکیت فکری و اصلاح قوانین ملی از الزامات اساسی موفقیت پایدار است.

این مقاله نشان داد که عدم آگاهی یا غفلت از این مسائل حقوقی، می‌تواند ریسک‌های جدی از جمله اختلافات داخلی بین بنیان‌گذاران، دعوی قضایی با کارمندان یا مشتریان، مسائل مربوط به نقض مالکیت فکری، از دست دادن کنترل شرکت در اثر جذب سرمایه نادرست، یا حتی اضمحلال کامل استارت‌آپ را در پی داشته باشد. تأکید بر پیشگیری از طریق تدوین دقیق قراردادهای، اخذ مشاوره حقوقی تخصصی از ابتدا و آشنایی با مکانیزم‌های جایگزین حل اختلاف (مانند داوری)، می‌تواند به استارت‌آپ‌ها کمک کند تا این موانع را با موفقیت پشت سر بگذارند.

در نهایت، توسعه یک اکوسیستم استارت‌آپی سالم و پایدار در ایران، علاوه بر حمایت‌های مالی و زیرساختی، نیازمند بهبود و شفافیت قوانین و مقررات مرتبط با کسب‌وکارهای نوپا و همچنین افزایش آگاهی حقوقی در میان کارآفرینان و سرمایه‌گذاران است. امید است این پژوهش، با ارائه یک تحلیل جامع و کاربردی از چالش‌های حقوقی، گامی کوچک در جهت توانمندسازی جامعه استارت‌آپی ایران و تسهیل مسیر رشد و توسعه آنها بردارد.

استارت‌آپ‌ها بدون توجه به ابعاد حقوقی با ریسک‌های بزرگی مواجه‌اند.

۸. پیشنهادات

به‌منظور تقویت زیرساخت‌های حقوقی و ارتقای کارآمدی نظام حمایت از کسب‌وکارهای نوین در ایران، شایسته است از بدو تأسیس استارت‌آپ‌ها، ارتباط مستمر و نظام‌مند میان کارآفرینان و مشاوران حقوقی متخصص برقرار گردد تا از بروز تعارضات و نارسایی‌های قانونی جلوگیری شود. همچنین، اصلاح و بازنگری قوانین موجود با هدف تدوین «قانون جامع حمایت از استارت‌آپ‌ها» امری ضروری است تا چارچوبی شفاف، منسجم و متناسب با اقتضات اقتصاد دیجیتال فراهم آید. در همین راستا، ایجاد نظام داوری تخصصی در حوزه کسب‌وکارهای نوپا می‌تواند ضمن تسریع در فرآیند حل‌وفصل اختلافات، موجب کاهش

هزینه‌های دادرسی و افزایش اطمینان فعالان اقتصادی گردد. افزون بر این، بهره‌گیری از الگوهای موفق حقوقی در سطح بین‌المللی، از جمله مقررات عمومی حفاظت از داده‌های اتحادیه اروپا (GDPR)، می‌تواند در فرآیند قانون‌گذاری داخلی الهام‌بخش بوده و زمینه‌ساز انطباق نظام حقوقی کشور با استانداردهای جهانی و ارتقای جایگاه حقوقی ایران در عرصه تجارت نوین شود.

ملاحظات اخلاقی

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

سپاسگزاری

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.

منابع

اماره، کریم (۱۳۹۹). بررسی ابعاد و چالش‌های حقوقی تأسیس شرکت‌های استارت‌آپی در پرتو قوانین. سومین کنفرانس بین‌المللی و ملی مطالعات مدیریت، حسابداری و حقوق، تهران.

مطیعی، محسن (۱۴۰۱). موانع حقوقی - قانونی تأمین مالی کارآفرینی فناورانه با رویکرد نهادی (یک پژوهش آمیخته). مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۱۰(۴)، ۶۷-۹۴. Doi: 10.22108/amf.2022.129739.1687

کمالی چیرانی، فائزه و همایونفر، مهدی (۱۴۰۲). تحلیل مولفه‌های تاب‌آوری استارت‌آپ‌ها در بحران کرونا با رویکرد تحلیل مضمون. فصلنامه علمی دانش پیشگیری و مدیریت بحران، ۱۳(۳)، ۳۵۶-۳۷۳.

علیزاده سامع، س.، و سوزنی، س. (۱۴۰۳). بررسی وظایف و مسئولیت مدنی مدیران و شرکا در شرکت با مسئولیت محدود در نظام حقوقی ایران. فصلنامه مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه، دوره ۱۰، شماره ۱. دریافت شده از

<https://civilica.com/doc/1997508>

سوداگری، مبینا (۱۴۰۴). چالش‌های حقوقی استارت‌آپ‌ها در ایران. <https://civilica.com/doc/2225250>

فهرست قوانین

- قانون تجارت جمهوری اسلامی ایران (۱۳۱۱).

- لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت (۱۳۴۷).

- قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری (۱۳۸۶).

- قانون حمایت حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای (۱۳۷۹).

- قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸).

- قانون کار جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۹).

- قانون تأمین اجتماعی (۱۳۵۴).

- قانون تجارت الکترونیکی (۱۳۸۲).

– قانون جرائم رایانه‌ای (۱۳۸۸).

– قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی (۱۳۷۹).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

- Amareh, K. (2020). Investigating the legal dimensions and challenges of establishing startup companies in light of the laws. *3rd International and National Conference on Management Studies, Accounting and Law*, Tehran. (In Persian)
- Fried, J., & Heinemeier Hansson, D. (2013). *Remote: Office not required*. New York, NY: Crown Business. Retrieved from <https://basecamp.com/books/remote>
- Gompers, P.A., & Lerner, J. (2023). The Role of Anti-Dilution Provisions and Exit Strategies in Venture Capital Contracts. *Journal of Business Venturing*, 38(4), 451-472.
- Kamali Chirani, F., & Homayounfar, M. (2023). Investigating the Factors Affecting the Resilience of Startups in Iran During the COVID 19 Pandemic Using Thematic Analysis. *Disaster Prev. Manag. Know*, 13(3), 356-373. (In Persian)
- Kesan, J.P., & Hayes, C.M. (2022). The Intersection of Data Privacy Laws and Startups: Challenges and Responsibilities. *Harvard Journal of Law & Technology*, 35(1), 45-78.
- Motiei, M. (2022). Legal-Jurisdictional Barriers to Financing Technological Entrepreneurship with an Institutional Approach: A Mixed Method Study. *Journal of Asset Management and Financing*, 10(4), 67-94. Doi: 10.22108/amf.2022.129739.1687 (In Persian)
- Mohieghi, M. M. (2023). Protection of personal data in the Iranian legal system. *Journal of Politics and Law*, 16(3), 10–25. <https://doi.org/10.5539/jpl.v16n3p10>
- Pishnamaz, S. A., & Rokni, A. (2023). The Shutdown of Virtual Platforms, the Necessity of Analyzing the System Governing Personal Data from the Perspective of Property Rights. *Journal of Legal Research*, 22(53), 469-506. 10.48300/jlr.2022.322263.1902
- Ries, E. (2011). *The Lean Startup*. New York: Crown Business.
- Sudagari, M. (2025). Legal Challenges for Startups in Iran. <https://civilica.com/doc/2225250>. (In Persian)
- World Intellectual Property Organization. (2011). *WIPO intellectual property handbook: Policy, law and use* (2nd ed.). Geneva: WIPO
- Wasserman, N. (2012). *The founder's dilemmas: Anticipating and avoiding the pitfalls that can sink a startup*. Harvard Business School, Faculty & Research.